

Вих. №19.07/23-09
Від 19 липня 2023р.

**ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ
ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ, ЩО
ЗДІЙСНЮЄ ДЕРЖАВНЕ
РЕГУЛЮВАННЯ В СФЕРАХ
ЕНЕРГЕТИКИ ТА КОМУНАЛЬНИХ
ПОСЛУГ**

ЗВЕРНЕННЯ

щодо критичної ситуації на «зеленому» ринку електричної енергії

Виробники електричної енергії з відновлюваних та альтернативних джерел енергії, виробники «зеленої» енергетики, міжнародні та українські інвестори, що підтримали розвиток «зеленої» енергетики в Україні та підтримують «зелену» трансформацію енергетики України, Українська асоціація відновлюваної енергетики (УАВЕ), що представляє виробників та інвесторів «зеленої» енергетики, звертається до Президента України, державних органів влади, з великим проханням звернути увагу на проблеми, які є в «зеленому» енергетичному секторі України на сьогодні.

Безпрецедентні кроки, які робляться нашою Державою для реалізації програми розвитку «зеленої» енергетики в країні (30 червня 2023 року Верховна Рада ухвалила у другому читанні та в цілому Закон про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та зеленої трансформації енергетичної системи України (проект № 9011-д), спрямовані на покращення ситуації на ринку електричної енергії в цілому, на розвиток та «зелену» трансформацію енергетичного сектору України, що вітається та підтримується міжнародними інституціями та інвесторами.

В той же час в «зеленому» секторі енергетики України роками не вирішуються та накопичуються проблеми щодо вже побудованих та працюючих електростанцій з відновлюваних джерел енергії (сонця, вітру тощо), які отримали «зелений» тариф. В умовах війни, воєнної агресії Російської Федерації проти України, бойових дій та тимчасової окупації території України невирішені проблеми поглибилися та додалися новими.

На сьогодні розмір накопиченої роками заборгованості перед виробниками з відновлюваних джерел енергії за «зеленим» тарифом, становить понад 18 мільярдів гривень, що в умовах війни має тенденцію до зростання, розмір неплатежів «зеленої» генерації становить 50-60 відсотків щомісяця.

До проблеми неплатежів у зв'язку із воєнною агресією Російської Федерації проти України, додалася ще одна проблема, що пов'язана із тим, що близько 75% (1,2 ГВт) потужностей вітрових електростанцій та близько 15% (1 ГВт) потужностей сонячних електростанцій сьогодні знаходяться на тимчасово окупованій території України. Частина електростанцій продовжують виробляти електричну енергію та відпускати її в Об'єднану енергетичну систему України (ОЕС України). Таким виробникам відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії» та інших нормативно-правових актів України здійснювалися нарахування обсягів відпуску електричної енергії в ОЕС України та оплата на загальних підставах до травня 2023 року.

Починаючи з травня 2023 року ситуація щодо «зелених» виробників, що знаходяться на тимчасово окупованій території України, різко змінюється. Оператор системи передачі АТ «Національна енергетична компанія «Укренерго», оператори системи розподілу ПАТ «Запоріжжяобленерго», АТ «Херсонобленерго», виконуючи функції адміністратора комерційного обліку, постачальників послуг комерційного обліку на ринку електричної енергії, дають команди на зміну фактично наданих даних комерційного обліку електричної енергії таких виробників з відновлюваних джерел енергії та обнуління їх даних. Підставою для цього вказується несинхронна

робота об'єктів генерації, що знаходяться на тимчасово окупованій території України, з Об'єднаною енергетичною системою України.

Таким чином, до невирішеного питання неплатежів за куплену «зелену» електричну енергію, що гарантовано Державою, додалося ще питання невизнання обсягів електричної енергії виробників з відновлюваних джерел енергії, що знаходяться на тимчасово окупованій території України.

Регулятор (НКРЕКП) та учасники ринку електричної енергії, що уповноважені здійснювати спеціальні обов'язки щодо «зелених» виробників (оператор системи передачі, гарантований покупець) не визнають факт відпуску електричної енергії в Об'єднану енергетичну систему України електростанціями, що працюють на тимчасово окупованій території України.

З початком військових дій та введення воєнного стану не всі вимоги законодавства в сфері енергетики стало можливо виконувати в повному обсязі, у зв'язку з чим НКРЕКП прийняло певні рішення щодо врегулювання проблемних питань під час дії воєнного стану в Україні. Постановою НКРЕКП від 31.05.2022 р. № 555 «Про особливості забезпечення комерційного обліку електричної енергії на ринку електричної енергії в умовах воєнного стану» (далі – Постанова 555) визначено настанови для учасників ринку щодо забезпечення комерційного обліку електричної енергії на ринку електричної енергії в умовах воєнного стану, щодо дотримання всіма учасниками Кодексу комерційного обліку та визначено додаткові можливості щодо формування даних комерційного обліку електричної енергії. **Проте, НЕК «УКРЕНЕРГО» як адміністратор комерційного обліку з моменту прийняття Постанови 555 не здійснював жодних дій, що направлені на забезпечення роботи з отримання даних від виробників ВДЕ.**

Виробники ВДЕ навіть в складних умовах тимчасової окупації, продовжують генерувати електричну енергію та відпускати електричну енергію в ОЕС України. Підприємства систематично, своєчасно подавали та подають дані щодо виробітку електричної енергії до постачальників послуг комерційного обліку електричної енергії (ППКО).

Проте, в червні 2023 р. НЕК «Укренерго» в односторонньому порядку розпочав проводити корегування наданих фактичних даних з виробітку електричної енергії виробників ВДЕ на нульові показники, при цьому виправлення показників здійснюється з 01 квітня 2023 року та до цього часу. Крім того, оператор системи розподілу ПАТ «ЗАПОРІЖЖЯОБЛЕНЕРГО», посилаючись на знаходження підприємств на тимчасово окупованій території, яка непідконтрольна ліцензійній діяльності ПАТ «ЗАПОРІЖЖЯОБЛЕНЕРГО», розпочав з 16 квітня 2023 року вносити нульові дані комерційного обліку електричної в систему управління ринком MMS.

Фактично виробникам ВДЕ відмовлено у доступі до електричних мереж системи передачі, системи розподілу внаслідок дій оператора системи передачі у зв'язку із начебто несинхронною роботою об'єктів генерації з Об'єднаною енергетичною системою України та неможливістю валідувати дані комерційного обліку виробників ВДЕ.

Виробники ВДЕ не отримували чіткого та прозорого обґрунтування ознак несинхронної роботи електростанцій, як це вимагається Законом України «Про ринок електричної енергії». Крім того, виробники ВДЕ не отримували від НЕК «УКРЕНЕРГО» та ПАТ «ЗАПОРІЖЖЯОБЛЕНЕРГО», жодних команд, повідомлень, листів, щодо необхідності зупинення роботи виробничих потужностей, які на їх думку працюють несинхронно з ОЕС України.

Взагалі, за період дії воєнного стану з 24 лютого 2022 року по теперішній час жодних зауважень чи запитів щодо роботи електростанцій, що знаходяться на тимчасово окупованих територіях України, не надходило.

НЕК «УКРЕНЕРГО», вказуючи на несинхронність роботи виробників ВДЕ опирається лише на листи операторів системи розподілу (ОСР) про втрату зв'язку з точками обліку, розташованих на суміжних областях неокупованих територій, які межують з тимчасово окупованими територіями (ці електричні мережі перебувають в зоні відповідальності операторів системи розподілу). **Але втрата зв'язку з додатковими точками обліку ОСР не є тотожним асинхронній роботі з ОЕС України.** В листах ОСР мова не йдеться про стан електричних мереж системи передачі, які знаходяться в зоні відповідальності НЕК «Укренерго», та втрати нею електричного зв'язку з ОЕС України, оскільки електричні мережі системи передачі не знаходяться в зоні їх відповідальності.

НЕК «УКРЕНЕРГО» не надає жодної інформації, відповідей та пояснень на запити виробників ВДЕ, яким чином встановлено та чи взагалі існують факти несинхронної роботи виробників ВДЕ на тимчасово окупованих територіях України, при цьому він постійно звітує про синхронну роботу ОЕС

України та щомісячно виставляє «зеленим» виробникам рахунки та акти виконаних робіт за послуги диспетчеризації, в яких використовуються фактичні дані обсягів електричної енергії, що вироблена виробниками ВДЕ електричної енергії та передана в ОЕС України через межу балансу.

Звертаємо Вашу увагу, що **будь-яке листування (звернення, запити, відповіді на запити) оператора системи передачі стосовно даної ситуації не містить жодних даних, що отримані безпосередньо працівниками НЕК «УКРЕНЕРГО». НЕК «УКРЕНЕРГО» посилається лише на листи операторів системи розподілу, в яких висловлюються лише їх припущення. На жаль, НЕК «УКРЕНЕРГО» приймає рішення для виробників ВДЕ, базуючись на припущеннях та недоведених фактах.**

Саме через недостовірне подання інформації НЕК «УКРЕНЕРГО» до НКРЕКП, НЕК УКРЕНЕРГО та ДП «Гарантований покупець», представники цих органів та підприємств на спільній нараді підписали протокол щодо сертифікації даних комерційного обліку по електроустановках, що приєднані до елементів систем передачі/розподілу, які працюють (працювали) з ОЕС України від 03.07.2023 року та зробили висновки НКРЕКП про наступне:

«Суб'єкти господарювання, що здійснюють діяльність з виробництва електричної енергії, електроустановки яких не здійснюють роботу синхронно з торговою зоною ОЕС України, не здійснюють фізичний відпуск електричної енергії в мережі ОЕС України. Електрична енергія, вироблена такими електроустановками, фізично не може бути передана, розподілена та спожита в ОЕС України».

Базуючись на цьому висновку, нарадою було визначено ряд вказівок, які мають вкрай негативні наслідки, як для виробників електричної енергії на тимчасово окупованих територіях, так і для стабільності енергетичної безпеки країни в цілому.

Також, в результаті дій НЕК «УКРЕНЕРГО» та ПАТ «ЗАПОРІЖЖЯОБЛЕНЕРГО», ДП «Гарантований покупець» не здійснюються платежі за відпущену електричну енергію, не надаються акти купівлі-продажу електричної енергії за укладеними договорами та більш того надходять повідомлення про необхідність повернути вже сплачені кошти за придбану гарантованим покупцем електричну енергію.

Виробники ВДЕ залишаються сам на сам із проблемою непогашеної заборгованості до цього часу та проблемою отримання великих збитків у вигляді небалансів, які виникають у них як у члена балансуючої групи гарантованого покупця внаслідок заявлених та відпущених обсягів електричної енергії в ОЕС України, але не куплених гарантованим покупцем відповідно до законодавства України.

Вважаємо, що до факту виявлення фізичного відключення від ОЕС України, що має бути підтверджено офіційно щодо кожного виробника ВДЕ оператором системи передачі та доведено до кожного виробника ВДЕ, будь-яке припинення платежів за електричну енергію є неприпустимим та є порушенням зобов'язань гарантованим покупцем за Законом України «Про ринок електричної енергії» та договором, що укладений між ним та виробниками ВДЕ. Крім того, зауважимо, що більшість об'єктів «зеленої» енергетики побудовані за кредитною програмою банку АБ «УКРГАЗБАНК» та інших державних банків. Виробники ВДЕ мають виконувати свої кредитні зобов'язання та продовжують їх виконувати. Відсутність оплати з боку ДП «Гарантований покупець» таким виробникам ВДЕ зробить неможливим виконання зобов'язань перед банками, внаслідок чого державним банкам буде завдано збитків.

Національний банк України в своєму звіті про фінансову стабільність від червня 2023 року, зазначив, що збитки банків за кредитами, що надані «зеленим» виробникам на початок травня 2023 року сягнули половини кредитного портфеля «зеленої» енергетики. Слід очікувати, що відсутність оплати працюючим виробникам ВДЕ за відпущену ними електричну енергію в ОЕС України значно погіршить ці показники.

Ключові учасники ринку електричної енергії не бажають належним чином виконувати свої обов'язки в складних умовах війни та йдуть по найпростішому шляху, а саме фактично відмовляють виробникам ВДЕ у доступі до електричних мереж системи передачі, тим самим, порушуючи Закон України «Про ринок електричної енергії».

Україна з березня 2022 року здійснила екстрену синхронізацію своєї енергетичної системи з Європейською мережею операторів систем передачі (ENTSO-E). Умови термінової синхронізації включають в себе оцінку захисту та динамічної стабільності системи, операцій зі взаємодії в частині правових, нормативних та інформаційних технологій. Вважаємо, що на шляху інтеграції з ENTSO-E,

НЕК «УКРЕНЕРГО» повинен дотримуватись виключно правових норм та в теперішній складний час не повинен застосовувати деструктивні методи роботи щодо інших учасників ринку електричної енергії, чим створює репутаційні ризики для української сторони як надійного партнера на загальноєвропейському ринку енергетики.

Таким чином, накопичена роками заборгованість перед «зеленими» виробниками з ВДЕ, регулярні неплатежі, штучні перепони для невизнання факту відпуску електричної енергії в ОЕС України, непрозорість у визначенні фактів роботи електростанцій в несинхронному режимі з ОЕС України – все це створює недовіру як з боку існуючих, так і майбутніх інвесторів України на шляху зеленої трансформації енергетичного сектору України. За таких умов важко очікувати сплеск зацікавленості до збереження та розвитку «зеленої» генерації в Україні.

Ми наполягаємо на тому, що мають бути збережені всі гарантії, що надані Україною «зеленим» виробникам відповідно до законодавства України.

Вважаємо, що всі ці питання потребують комплексного підходу та уваги з боку усіх державних органів влади України для прийняття виваженого рішення із врахуванням інтересів вже існуючих «зелених» виробників та їх інвесторів.

Тимчасова окупація території України Російською Федерацією не означає припинення дії законодавства України на цій території, на цю територію поширюється дія законів України.

Ми просимо при вирішенні питань «зеленої» енергетики в Україні, приділити особливу увагу тим виробниками з відновлюваних джерел енергії, які залишаються працювати на тимчасово-окупованій території України, в умовах бойових дій, і не залишати їх у скрутний для них час.

Ці питання потребують уваги всіх державних органів, мають бути збережені всі гарантії, що надані Державою «зеленим» виробникам, особливо тим, які залишаються працювати в тяжких бойових умовах, на тимчасово-окупованій території, але продовжують сплачувати податки в Україні.

Висловлюючи Вам свою повагу, ми хотіли б повернути Вашу увагу до зазначеного вище питання та просимо Вас уповноважити державні органи на вирішення питання щодо захисту «зеленої» генерації в умовах війни для запобігання її остаточного знищення.

З повагою,
Радник Голови УАВЕ

О.А. Оржель